

Opgericht: 28 April 1981

Van Vehchele tot Veghel

Periodiek van de Heemkundekring Vehchele

ISSN: 0668-114-24ste jaargang, nr. 80

Oktober 2004, oplage 230

Aangesloten bij de Stichting Brabants Heem.

Bestuur:

Voorzitter: Nico van de Ven

nljvanderven@wanadoo.nl 0413-293834

Secretaris: Martin Schellekens Deken Franssenstraat 26

5461 AV Veghel 0413-365560

Mmmschellekens.@wanadoo.nl

Penningm: Bart van Gestel

gestelrovers@hetnet.nl 0413-365761

Leden: Gerard van Asseldonk

vasseldonk@hetnet.nl 0413-364893

Jan van Ganzewinkel 0413-366468

Agnes Pigmans-van Helvoort 0413-343571

Redactie Kroniek:

Gerard van Asseldonk, Bart van Gestel, Sjef Joosten,

Agnes Pigmans- van Helvoort, Nico van de Ven,

Saskia Lunenburg, Rien van der Heijden.

Redactie adres:

Saskia Lunenburg, Bouwmeesterstraat 3, 5462 CP Veghel,

Saskia_lunenburg@hotmail.com, 0413-367145

Inhoud.	Blz.
Correcties /Aanvullingen (betreft kroniek nr 79)	3
De Lanckveltse Hoeve Een vervolg op het artikel: de familie de Kuijper uit kroniek nr 79	4
Nationale Reserve in Veghel 1951-1965 Persoonlijke gegevens van dhr S. Joosten	12
Oud lied De bonden van jonge boeren en boerinnen hadden in de jaren dertig een uitgebreide zangbundel, uitgegeven door hun overkoepelende organisatie, de N.C.B. want er moest ook bij de samenkomsten veel gezongen worden! In deze kroniek het derde lied uit deze bundel.	26
Wie is wie en wat is wat? In de komende kronieken komen 'onbekende' foto's te staan. Onbekend zullen ze voor een aantal mensen niet zijn. Maar voor de mensen waar we het aan gevraagd hebben zijn ze wel onbekend. Mede door deze oproep willen we informatie proberen te verkrijgen over deze foto's.	28

De Kroniek wordt gratis toegezonden aan de leden van de Heemkundekring. Zolang de voorraad strekt zijn extra exemplaren verkrijgbaar tegen betaling van €2,50 voor leden en €3.00 voor niet leden per exemplaar

Correcties/aanvullingen

kroniek nr 79: Artikel fam. de Kuijper

Blz. 5 midden:

Josephus Franciscus de Kuijper werd geboren in Rotterdam op 11 juli 1788 en **overleed in Veghel op 7 februari 1843.**

Blz. 14 midden:

Daar staat, dat Jonkvrouwe Maria Th.H. de Kuijper trouwt op 6 juli 1891. Dit moet zijn **8 juli 1891.**

Blz. 15 voorlaatste alinea:

Daar staat, dat Eduard Verbeek **na de oorlog** regelmatig in de weekends te gast was bij zijn achterneef Otto de Kuijper en er rond 1950 ook woonde. Dit was echer al **na de eerste Wereldoorlog** rond de jaren 1925 en reeds vanaf 1928 kwam hij er effectief wonen.

Blz. 16 midden:

Hier staat twee maal de zoon van Otto Verbeek genoemd als zoon Wilfried. **Dit moet echter zijn: zoon Hans.**

Blz. 16 bij de Bronnen:

Jan Timmers (Tinus-zoon) uit Erp moet zijn (**Antoon-zoon**).

De Lanckveltse Hoeve.

Deze hoeve werd de afgelopen jaren op allerlei manieren genoemd en beschreven. De hoeve, die in de loop van vooral de laatste 150 jaar is uitgegroeid tot een deftig en statig herenhuis, ligt prachtig gelegen tussen geboomte op het buurtschap “Ham”.

Volgens Martien van Berlo uit Keldonk werd het woord “Ham” gebruikt vanuit het Middelnederlands voor een afgeheind (omheind) stuk land, weide of beemd.

Omstreeks 1350 waren Petrus en Leonidas van Erpe de eigenaren van de hoeve. Het werd toen de “Langveldse Hoeve” of “Lanckveldse Hoeve” genoemd. Later in de 14de en begin 15de eeuw werden de bewoners ‘van Langveld’ of “van Lanckveld” genoemd.

Zo woonde er in 1475 op deze hoeve “Godevaert van Lancvelt” (dus weer een andere schrijfwijze).

De “Lanckveltse Hoeve” was in de 14de eeuw een **leengoed**. Een leengoed was uitgegeven door een Heer (meestal de Hertog van Brabant). Het bestond meestal uit een huis of herenhuis, een grote boerderij en landerijen/heide/bos.

In ons geval had Godevaert van Lancvelt deze gekregen van een Heer.

In het begin bestond het huis uit niet meer dan een “Steenen Kamer”, zoals dat genoemd werd. Dit was maar een klein woonhuis, wat al wel met steen was gebouwd. En dat betekende in die tijd al heel wat!

Toen er later gemeenten werden ingesteld, kwam de Hoeve met de gronden gedeeltelijk in de gemeente Erp en gedeeltelijk in de

gemeente Veghel te liggen. Het huis met de hoeve stond echter onder Erp en zodoende waren de bewoners steeds Erpenaren.

Er was ook een duidelijke “dijk” (weg) naar de kerk en het centrum van Erp. Men noemde deze de “Rijdijsk”, later de “Hamse Dijk” of het “Hams Dijkske”. Aan de andere kant van de hoeve liep deze weg door, richting Veghel over Havelt naar het centrum. Dit laatste stuk weg zal enkele eeuwen geleden minder druk gebruikt zijn, want men was toch meer op het Erpse georiënteerd. Deze weg liep dus van Erp naar Veghel en Martien van Berlo vermoedt, dat dit de enige weg tussen deze dorpen is geweest. Later is er een stuk noordelijker de Erpseweg/Veghelse Dijk gekomen met daarnaast de tramlijn Veghel–Helmond. Deze werd toen de officiële weg.

Van daaruit kwam er toen een “dijk” (later verharde weg) naar de Hoeve, waarbij schijnbaar niet gekeken is naar de gemeentegrens Veghel/Erp. Deze grens liep namelijk in een schuine lijn ca. 100 m. tot ca. 50 m. links/westelijk van deze dijk. Deze snijdt als het ware ook de boerderij/het erf van de boerderij van Jan Timmers (nu L. (Bertus) van Stiphout) doormidden.

We gaan weer even terug in de tijd en volgen de eigenaren/bewoners vanaf ca. 1600.

In de 15de en 16de eeuw en verder in de 17de eeuw is de hoeve in bezit geweest van de familie van Lankvelt.

In 1683 komt Willem Arnout van Broeckhoven, heer van Milheeze, in het bezit van de hoeve. Rond 1694 is de heer van Broeckhoven nog steeds eigenaar. De hoeve is dan groot 27 bunder en 67 roeden.

In 1697 is een zekere Reijnier van Boxtel eigenaar van het goed. In 1748 tot 1761 wordt dit Adriaan van Boxtel.

Eén van de kinderen, Cornelis van Boxtel, erft het landgoed in 1761. Deze Cornelis van Boxtel is in het bezit van drie vrij grote landgoederen: één in Bakel, één in Aarle en de Lanckveltse hoeve. Cornelis van Boxtel heeft het eigendom van 1761 tot 1806. De kortgevelboerderij, die er nu nog bij staat, stamt uit die tijd, n.l. 1768.

Bij het overlijden van Cornelis komt het in 1806 aan zijn neef Johannes van Boxtel uit Thorn. Dit tot diens overlijden in 1826.

Vanaf 1826 komt het aan de vrouw van Johannes van Boxtel, n.l. Johanna van Boxtel en diens dochter uit het eerste huwelijk Anna Catharina Sophia Eveillaard des Bois.

In 1837 komt Johanna van Boxtel te overlijden en wordt haar dochter Anna Catharina Sophia Eveillaard des Bois alleen eigenaresse.

In 1832 bij de invoering van het kadaster is het landhuis met de boerderij groot 36 bunder–75 roeden en 88 ellen.

In 1852 koopt Eduard Joseph Corneille de Kuijper de gehele hoeve. Deze was jurist, advocaat en later een tijd burgemeester van Den Bosch (1857 – 1874).

In 1832 was het huidige landhuis naast de boerenhoeve nog een zogenaamde “Steenen Kamer”. Het was dus nog een kleine woning.

In 1854 heeft Eduard de Kuijper de woning in de lengte met éénmaal de oude lengte uitgebreid. Het werd dus een lang smal huis.

In 1866 heeft Eduard de woning weer met éénmaal de breedte uitgebreid en kreeg het zijn huidige vorm.

De familie Eduard de Kuijper heeft in die jaren ca. 1866 tot ca. 1920 het huis ook niet continu bewoond. Of het tijdelijk werd verhuurd is ook niet precies bekend.

Wel wordt het landgoed in die tijden qua oppervlakte uitgebreid met aankopen/ontginning van gronden. Rond 1950 bestaat het landgoed uit ca. 130 ha. met zeven boerderijen.

Op 28 nov. 1893 overlijdt Eduard J.C.M. de Kuijper in Maastricht (hij was toen commissaris van de Koningin in Limburg).

Zijn zoon Jean (Jan) Louis Eduard Marie de Kuijper, geboren in Den Bosch op 13 sept. 1845, erft van zijn vader het landhuis en de goederen van de Lanckveltse Hoeve. Vanaf ca. 1895 gaat hij er in de zomerperiode ook wonen.

Op 18 jan. 1924 overlijdt Jonkheer Mr. Jean L.E.M. de Kuijper. Eén van zijn kinderen, Jonkheer Otto Eduard Cornelis de Kuijper erft het landgoed en vanaf 9 juni 1925 tot aan zijn dood in 1955 gaat hij er ook effectief wonen. Otto werd geboren in Den Bosch op 23 januari 1885 en overleed op de Hoeve op 9 januari 1955. Tijdens zijn leven was hij ook een tijd wethouder van Erp geweest.

Na de dood van Mr. Jean de Kuijper in 1924 bleven alle andere goederen in onverdeelde boedel. Na de dood van Otto de Kuijper, die ongehuwd was en kinderloos bleef, komt ook het landhuis in deze onverdeelde boedel. Dan wordt er in 1957 een “scheiding en deling” opgemaakt tussen de erfgenamen. Het landhuis, de boerderijen en de gronden worden dan vererfd/verkocht, verschillende boerderijen aan hun pachtters. Losse percelen blijven nog enige tijd onder een of andere erfgenaam.

De onverdeelde boedel gaat dan naar acht erfgenamen, n.l.:

- de weduwe van zoon Jonkheer Mr. Eduard.
- de vier kinderen van dochter Jonkvrouwe Maria.
- de drie kinderen van zoon Jonkheer Gijsbert.

(Zie hiervoor ook o.a. blz. 13 van Kroniek nr. 79).

Uit die boedel koopt achterneef Dr. Otto Verbeek, (zoon van dokter J. Verbeek) in 1958 Huize Lanckvelt en de erbij gelegen boerderij. Zijn broer Mr. Eduard Verbeek, die al verschillende jaren vanaf 1928 bij Jonkheer Otto de Kuijper heeft gewoond, verhuist na diens dood tezamen met de vroegere huishoudster van Otto de Kuijper, Stiena v.d. Berg, naar een burgerwoning aan de Dr. Verbeeksingel in Veghel.

Dr. Otto Verbeek, die chirurg in Eindhoven was en professor (in orthopedie en traumatologie) gaat op het landgoed wonen, en hij gaat er ook met zijn zoon Hans enthousiast volgens de moderne inzichten aan het boeren. Deze zoon Hans was in de jaren 1948/'50 in Ned. Indië geweest en van daaruit rechtstreeks naar Australië geëmigreerd. Tegen 1960 was hij echter weer terug naar het vertrouwde Holland gekomen. Later kwam Hans op noodlottige wijze om het leven. Rond de jaarwisseling 1965/'66 overlijdt ook Dr. Otto Verbeek. Dan staan Huize Lanckvelt en de boerenhoeve jarenlang leeg en te verkommeren. In 1980 verkoopt zoon Herman van Otto Verbeek Huize Lanckvelt en de hoeve aan de fam. J. Gommers, die er in 2004 nog wonen.

De Lanckveltse Hoeve bestond dus in totaal uit een groot herenhuis met daarnaast een boerenhoeve, die uit 1768 stamt. Het is dus geen wonder, dat men die als monument probeert te behouden. Het landgoed was rond 1830 ca. 36 ha. groot.

Later, onder het beheer van Jonkheer Jean (Jan) de Kuijper, die het eigendom had van ca. 1895 tot 1924, heeft men in die jaren door aankopen en soms wat ontginning van bos en heidegrond, het totale bezit vergroot tot ca. 130 ha in 1930. Sommige van de boerderijen kunnen dus best “ontginningsboerderijen” zijn geweest, want dat kwam rond 1900 erg in zwang.

Ca. 1912 kwam de toen actieve boer Hannes Timmers van Bedaf in Uden naar de hoeve op Huize Lanckvelt. Hij had zeven zonen en misschien zijn sommigen toen ook al op boerderijen van de “Jonker”

kunnen komen om er als pachter een boerenbestaan op te bouwen. De Hoeve Lanckvelt had in ieder geval zeven boerderijen en deze waren:

1. De hoeve bij het landhuis, nu Ham 4, waar eerst Hannes Timmers boerde, later Bert Timmers en vervolgens Dr. Otto Verbeek.
2. De hoeve tegenover de laan van het landhuis, nu Ham 6, waar eerst Jan Timmers boerde en later L. (Bertus) van Stiphout.
3. De hoeve, nu Ham 15, waar voorheen Bert v.d. Beeten boerde en nu Grard (Bert-zoon) Timmers.
4. Een oud keuterboerderijtje op een perceel akkerland bij de Gebr. Donkers, Vogelenzang 10, waar toen Tinus en An Tonies boerden. Vanaf de weg is er een dichtgegroeide zandweg naar toe. Op het einde staat nog een veldschuurtje. Het boerderijtje is in 1968 afgebroken.
5. Een boerderij op de Leest nr. 34, welke in de dertiger jaren in pacht was bij Nicolaas Gludemans en later in de jaren '60 is opgegaan in de nieuwbouwwijk De Leest.
6. De hoeve, nu Voorbolst 4, waar eerst Tinus Timmers en later Martin Timmers boerde.
7. De hoeve van Voorbolst 6, waar vroeger Nol Zomers boerde en wat later door Sondag in Erp werd overgenomen.

Dan willen we hier nog een sprekende foto laten volgen uit het Brabants Dagblad van 5 sept. 2003 van Huize Lanckvelt ca. 1925. Het huis is prachtig gerestaureerd en de foto is genomen vanaf de zuidkant. Van deze kant uit stond de boerenhoeve aan de rechterkant. Op die hoeve was Hannes Timmers, gehuwd met Johanna Maria v.d. Rijt, vanaf ca. 1912 de pachter. Omdat deze en ook weer de volgende pachter, zijn zoon Bert Timmers, op het erf woonden, hadden zij veel weet van het wel en wee van de bewoners. Een andere zoon van Hannes Timmers, namelijk Jan Timmers, heeft vele jaren het "rentmeesterschap" van de Jonker bekleed.

Hier dus een foto van het huis uit ca. 1925 met daarvoor een grote groep mensen, waarvan de meesten Timmers heten.

Zittend van links naar rechts:

- Johannes (Hannes) Timmers
- Jonker Otto de Kuijper
- Johanna Maria Timmers–v.d. Rijt

Staand van links naar rechts:

- Mr. Eduard Verbeek
- Wilhelmina Timmers, later gehuwd met Antoon Donkers
- Janus Timmers, later gehuwd met Anna Leenders
- Gerard Timmers, later gehuwd met Ardina Gevers
- Willem Timmers, later gehuwd met Antonia van Asseldonk
- Jan Timmers, later gehuwd met Martha Kanters
- Antoon Timmers, later gehuwd met Petronella Gevers

- Dina Timmers, later gehuwd met Kees van Nuland
- Tinus Timmers, later gehuwd met Gertruda Verbruggen
- Bert Timmers, later gehuwd met Maria Verbruggen en na haar overlijden is als huishoudster zuster Drieka Verbruggen in het gezin gekomen.

Bronnen:

Streekarchief Brabant Noord-Oost Veghel

“Een korte beschrijving van de Lanckveltse Hoeve” door Antoon Kerkhof, Ham Veghel

Artikel Brabants Dagblad d.d. 5/9/2003

Documentatie van Martien van Berlo uit Keldonk

Kadasterkaart van dit gebied van 1832

Gesprekken met Jan Timmers (Jan-zoon) uit Veghel

Jan Timmers (Antoon-zoon) uit Erp

Frans van Doorn uit Erp

Grard Timmers (Bert-zoon) van ‘t Ham in Veghel

Notariële akten van Piet Gloudemans uit Veghel

September 2004

Heemkundekring “Vehchele”

Bart van Gestel.

Nationale Reserve in Veghel 1951-1965

Dhr Joosten in 1951

In het jaar 1935 was ik een jongetje van acht jaar. Ik weet nog goed dat ik op een zaterdagmiddag met mijn vader mee mocht naar Bedaf. Aan de Bedafse Bergen werden af en toe schietoefeningen gehouden door leden van de Vrijwillige landstorm. Er was een stelling voor de schutters en tegen de bergen een schietbord. Het ging er gemoedelijk aan toe. Toevallig las ik onlangs in de Veghelse Courant van het jaar 1922 dat er een vergadering was van de Vrijwillige Landstorm op zondagmiddag om zes uur in het patronaatsgebouw.

Eigen belevenis.

Graag wil ik, Sjef Joosten, vertellen over mijn persoonlijke betrokkenheid bij de Nationale Reserve in Veghel. De sfeer was vroeger wel heel anders. Toen wist je ongeveer wie je vijand was en dat is nu anno 2004 niet meer het geval. Bij het verzamelen van gegevens om daarover te schrijven kwam ik nog al wat weerstand tegen in verband met de bescherming van de privacy, daarom zullen er ook geen namen genoemd worden. Voor dienstplichtigen is dat anders dan voor vrijwilligers.

In 1948 werd de Nationale Reserve opgericht als een vervolg van de Vrijwillige Landstorm en veel andere soorten van volksweerbaarheid. Ongeveer in die tijd heb ik me aangemeld bij de commandant in de Citadelpkazerne in Den Bosch.

Doordat ik afgekeurd was voor de tropen werd ik buitengewoon dienstplichtig. Dit kon men ook worden wegens landbouwvrijstelling, broederdienst of persoonlijke onmisbaarheid. Deze mannen konden kiezen tussen B.B. Bescherming Bevolking en de Nationale Reserve.

Lange tijd hoorde ik niets en maakte al meteen kennis met eindeloos gesol en besluiteloosheid. Ik schreef dus naar de commandant over hoe of wat.

Daags daarna reeds verscheen er een officier op het belastingkantoor aan de Hoogstraat in Veghel waar ik toen werkte. Hij vroeg naar mij en legde uit dat er in Veghel nog geen verband bestond.

Maar wel in Uden, opperde ik en zodoende kwam ik terecht in peloton Uden en ben daar altijd bij geweest. Voor dit verslag maakt dat niets uit want de diensten waren overal hetzelfde.

Peloton Uden was een sterke eenheid van wel veertig manschappen en behoorlijk fanatiek. Ik begon daar in het jaar 1950.

Elke week was er een avondoefening of een middagoefening van twee uur. De avondoefening voor theorie, exercitie en wapenkunde. De middagoefeningen op zaterdag waren voor velddienst en schietoefeningen.

Het was altijd per fiets naar Uden, soms met het geweer op mijn nek. Onderweg dacht ik ooit aan een luchtaanval en plofte ik met fiets en al de sloot in. Een heel beetje gek moet je dan toch wel zijn.

We hadden alleen maar een velddienstuniform en koppel, enkelstukken en schoenen, dat werd regelmatig gepoetst. De platte Engelse helmen vielen dikwijls voor je gezicht als je die niet goed vast riemde.

Elk lid had een complete uitrusting thuis. Dus ook het geweer en patroontassen, doch geen munitie. Thuis deed ik ook nog aan exercitie en zodoende kon ik goed mee met anderen. Als bureaumantje had ik het hard te halen tussen die landbouwknapen die toen nog veel velddienst deden op de boerderij, maar ik wou me niet laten kennen. De vrijwilligers waren over het algemeen sterk gemotiveerd en dat kon door organisatorische beslommingen niet worden gebroken.

We kregen een kwartje per oefening. Via twee kwartjes werd dat later vanzelf een gulden. Elke drie maanden kon je dus mooi vijftien gulden vangen als je voldoende oefeningen had. De eerste twee jaren moest je tweehonderd oefeningen hebben om in aanmerking te komen voor een bonus van honderd gulden. Dat was altijd nog twee uur per week. Aan theorielessen hadden we een hekel. De velddienst was veel echter en gezelliger. Daarvoor gingen we vaak naar de Bedafse Bergen. Er waren nogal wat braakliggende terreinen en de bevolking was ons goed gezind.

Als er ergens een wervingsactie was werden we dikwijls uitgenodigd om met ons peloton aanwezig te zijn en soms mee te marcheren in een soort propagandaoptocht. Dit werd meestal beloond met enkele consumptiebonnen en dan werd het gewoon een feestje.

Oefening 1954

Het was best mooi om af en toe een demonstratie exercitie weg te geven. Daar werd graag en fanatiek voor geoefend. Iemand die te veel moeite had met links of rechts mocht dan toezien, hij werd er niet mee geplaagd. Jammer dat er toen nog niet gefilmd werd. Met het hele peloton recht op 't publiek

af, dat al terugdeinsde, maar juist op het laatste moment klonk het commando rechtsomkeer. Het applaus deed je toch goed.

Een wervingsactie in Schaijk ging gepaard met een avondoefening met losse flodders. Vanuit een slootstelling mochten we schieten en we hoefden de hulzen niet te bewaren. Dat zou in het donker ook moeilijk zijn geweest. We begrepen dat nauwelijks want op de schietbaan was elke patroon en huls heilig. Bij de telling werden eens vijf patronen gemist. Het hele peloton moest zich uitkleden totdat ze bij iemand werden gevonden. De bewuste persoon werd wel ontslagen. In die tijd waren er nogal wat jongeren die thuis een voorraad munitie hadden. Ik dus ook, maar dat is een verhaal apart. Er gebeurden daar ook ongelukken mee. Met de bevrijding heb ik een buurjongetje van dertien jaar mee ten grave gedragen. een ongeluk met een fosforgranaat.

Bij een nachtelijke alarmoefening was binnen het uur het hele peloton present. We hadden een soort doorgeef-oproepsysteem. In die tijd had nog lang niet iedereen telefoon.

Van zaterdag op zondag om drie uur 's nachts, niemand op straat zou je denken. Ik stond met een groep op de weg naar Zeeland. Om de beurt met het geweer in de aanslag in de slootstelling.

Anderen hielden mensen aan. Die schrokken zich rot natuurlijk. Ze waren op weg naar een vroegmis in de kapel of paterskerk in Uden. Na uitleg en een praatje over en weer kon er toch gelachen worden. Na zo'n oefening begon weer een eindeloze discussie. Gevaarlijke personen zouden onze mannen onderweg wel eens uit kunnen schakelen en het geweer afhandig maken. Over dit soort dingen bestond landelijk een eindeloos geharrewar. Alles zou plaatselijk beter geregeld kunnen worden met betere taakomschrijving. In feite zouden ook de gezinnen van de vrijwilligers beschermd moeten worden. Dit vermeld ik toch even om aan te voelen hoe moeilijk alles kon zijn. Gelukkig is in ons land een optreden van een volksweerbaarheid nauwelijks nodig geweest.

Ik denk dat heel veel dingen van toen nu niet meer mogelijk zouden zijn. Ook niet om meer dan honderdduizend jonge mannen naar een ver land te sturen om daar over zestig miljoen mensen te regeren.

Peloton Veghel.

In 1951 was ik al een jaar bij peloton Uden. Ik heb toen contact gezocht met het instituut S.W.G.: Steun Wettig Gezag in Veghel. De voorzitter nam al meteen ontslag toen hij hoorde dat 't over het S.W.G. ging. De opvolger zou wel een keer tijd voor me maken. Veel later begreep ik best waarom alles zo moeilijk ging. Er volgde een wervingsactie bij het toen nog bestaande hotel Jilesen aan de markt. Aanwezig waren onze Overste, vertegenwoordigers van de gemeente, het bestuur S.W.G. Verder een deel van peloton Uden als voorbeeld, het waren geen brave jongens maar wel gemotiveerd. Ik zelf heb toen als soldaat ook nog 'n woordje gesproken. Een aantal personen hebben zich toen gemeld en we kunnen zeggen dat er vanaf 1951 ook in Veghel een peloton Nationale Reserve bestond. Per 20 mei 1965 kregen alle vrijwilligers ontslag wegens opheffing. De Nationale Reserve werd voortgezet in geheel andere vorm en bestaat nu (2004) nog.

Zelf ben ik reeds ontslagen per 9 december 1954 wegens slecht gehoor. Bij 'n nachtelijke oefening op de hei ergens bij Arnhem had ik een fluistercommando niet verstaan. Ineens zat ik moederziel alleen in een schuttersput. Toen ben ik gaan zwerven in de richting van de harde weg en vandaar kwam ik toch bij onze kazerne terecht. Het was vier uur

's nachts en de hele compagnie zat al aan 'n heerlijke koffietafel. Ik werd ook nog voor deserteur aangezien maar dat was niet onaardig bedoeld. Dus aanschuiven en mee-eten.

Mijn makkers kregen wel een uitbrander omdat ze mij zomaar alleen op de grote stille hei hadden laten liggen. Vijftien jaar later had ik door middel van een nieuw stijgbeugeltje toch weer een goed gehoor.

Instructeurs.

Dit waren beroeps sergeanten in actieve dienst. De manschappen werden veelal geoefend soldaat. Later kon men ook nog soldaat eerste klas worden, nog verder korporaal en sergeant, zoals enkelen in Veghel. De eisen waren erg pittig.

Bewapening.

Alle pelotons hadden een zelfde soort wapen. Er werd veel geoefend. Bij de schietoefeningen was de opkomst groter dan normaal. Het was leuker en interessanter dan theorielessen. Op de schietbanen in Langenboom werd geschoten met Lee Enfield geweren uit de vorige eeuw. Daar waren een stuk of zes houten stellingen waar vanaf geschoten werd. Op 80 meter afstand waren schietkelders die door ons zelf om de beurt bediend werden. Als iemand geschoten had op een bord van een vierkante meter moest de kelderman met een grote pijl het raakpunt aanwijzen. De schutter kon dan zien hoe gericht hij geschoten had. Na vijf schoten schoof men het bord omlaag en werden de gaatjes met papiertjes dicht geplakt. Het bord werd weer omhoog geschoven voor de volgende schutter. Dat gaat tegenwoordig allemaal met computers en laserstralen. Met mijn geweer moest ik precies richten op de rechter bovenhoek om de roos te raken. Ik won nog de tweede prijs ook. De instructeur die dat niet geloofde schoot toch in de roos, maar had wel mijn goede raad opgevolgd. Soms was er een wedstrijd met prijsjes zoals een horlogebandje of een vulpen.

Peloton Uden 1953

Met die mitrailleurs (BREN) was het lekker schieten met korte of lange vuurstoten, de gaatjesplakker had het dan erg druk.

Met een stengun in de aanval vanuit de heup op bewegende doelen schieten kon gevaarlijk zijn. Eens gooide een makker in paniek het vurende wapen weg en dat bleef schieten tot de patronen op waren. Gelukkig geen ongelukken maar de schutter werd wel ontslagen.

Het gooien van handgranaten werd geoefend in Vught, ook weer een speciale baan. Het peloton in de bunker. De werper met een officier in een werpput, wel met een muurtje ertussen. Het afschieten van antitankgranaten met de piat werd beoefend op de Bedafse Bergen, wel met oefengranaten. Alleen de sterksten konden het wapen spannen. Voorts hadden we ook nog 'n mortier. Het Lee Enfield geweer werd later vervangen door de Garand. Eerst met lange bajonet later met spijkerbajonet. Het geweer kon je thuis poetsen. De andere wapens waren bij een van de mannen thuis. Op afspraak werden daar met enkele makkers de wapens gepoetst en bestudeerd.

Opleiding.

Eens per jaar was er een meerdaagse oefening. Het hele peloton ging dan van maandag tot zaterdag naar barakkenkamp Golflinks in Arnhem of naar de Harskamp. Voor sommigen was het moeilijk om van de baas verlof te krijgen. Zo'n week was goed voor vijftig oefeningen en je kreeg er ook nog zestig gulden voor, dat was zelfs nog meer dan ik toen bij mijn baas verdiende. We proefden daar de echte kazernesfeer. Het waren houten barakken met kamers voor tien personen. Luxe was er niet. Op alle kamers stond een kachel. Elke avond na dienst werd die aangemaakt, sommigen konden daar niks van. Best aardig om eens kennis te maken met mannen uit andere provincies. Gezellig op de kamer geweer poetsen. "Hedde gin tütje vur me?" Dat vroeg ik wel tien keer aan iemand uit Drenthe en die wist niet wat ik nodig had. Meestal gingen we even naar de kantine en op tijd in de krib. Als de kachel uit was werd het koud want meestal

waren alle oefenweken in november. We hadden in die week vooral veel velddienst ook 's nachts. Als je alleen in het donker in een schuttersput zit dan denk je van alles en ga je dingen zien die er niet zijn. Ineens zijn er sluipers vlak bij je. Bij een oefening met een stormaanval kwam ik in een poel terecht. Ging zowat kopje onder. Ik moest doorlopen anders zou ik zeker sneuvelen. Ik moest meteen terug naar het kamp voor droge kleren. Ze waren toch zuinig op ons, want ziekte of letsel in en door de dienst was voor ons land veel te duur.

Een week op vliegbasis Eindhoven in een tentenkamp was keihard. Er lag wel een halve meter stro in de tenten en daar kon je de persoonlijke spullen goed in kwijt raken.

Het ging om bewakingsoefeningen met patrouille lopen vooral 's nachts. Daarbij kwamen we ook de echte bewakers tegen met honden en zo. Even werd toch gezellig gebuurt midden in de nacht. In verband met landbouwwerk viel zo'n dienstweek in een periode waarop onze mannen het beste even weg konden van thuis en dat was meestal in november. Op zo'n vliegbasis was het dan echt koud. Een paar keer stond een jachtvliegtuig warm te draaien op een honderd meter van ons tentenkamp af en dan blijf je echt wakker.

En toen?

Een groot aantal jaren ging het op en af met de Nationale Reserve. Het werd nog net niet opgeheven. De internationale spanningen namen af, waarom dan nog een leger?

Er ontstonden allerlei constructies en reorganisaties naar gelang er propaganda voor werd gemaakt.

Momenteel, jaar 2004, bestaat de Nationale Reserve nog steeds en is het een onderdeel van de Koninklijke Landmacht. Het peloton Nationale Reserve Veghel heeft dus bestaan van 1951 tot 20 mei 1965. Ik hoop dat ik de sfeer van toen een beetje heb kunnen weergeven.

Een stukje voorgeschiedenis.

Als U alles of wat meer wilt weten over de volksweerbaarheid kunt U dat vinden in het boek: November Romeo Treed Nader. De eerste twee woorden beginnen met N en R van Nationale Reserve. Het gaat over de periode van 1948-1998, het vijftigjarig bestaan.

In het boek worden oude feiten genoemd om het ontstaan van de NR beter te begrijpen. Het is geschreven door J. Hoffenaar en J.P.M. Schoenmakers.

1910 Schutterijen met gewapende burgers opgeheven bij de invoering van de Landweeerwet.

1914 4 augustus. Oprichting vrijwillige landstorm.

1915 3 augustus. Het eerste vaandel van het vrijwillige Landstorm Korps Limburgse Jagers.

1918 16 juli. Tsarenfamilie vermoord.

1918 Oktober. Oproer onder militairen in legerplaats Harskamp.

1918 11 november. Einde eerste wereldoorlog, Duitse keizer naar Nederland. Troelstra SDAP kondigt revolutie aan.

1918 12 november. De landstorm bezet paleis Noordeinde.

1920 22 maart. Mobilisatie regionaal Korps Vrijwillige Landstorm vanwege dreigende inval bij 's Heerenberg door Duitse spartacisten. Binnen vier uur was 75% present en vijf uur later 96%. Ze werden echter verslagen door de Duitse Reichswehr.

1922 De Landstormwet, de Militiewet en de Landweeerwet werden vervangen door de Dienstplichtwet en het Vrijwillige Landstormbesluit.

1925 Ondersteuning politie in Friesland en Drenthe tijdens turfongelusten.

1932 Veertien vrijwillige landstormkorpsen ontvangen een vaandel, o.a. korps De Meijerij en Westbrabants Verband.

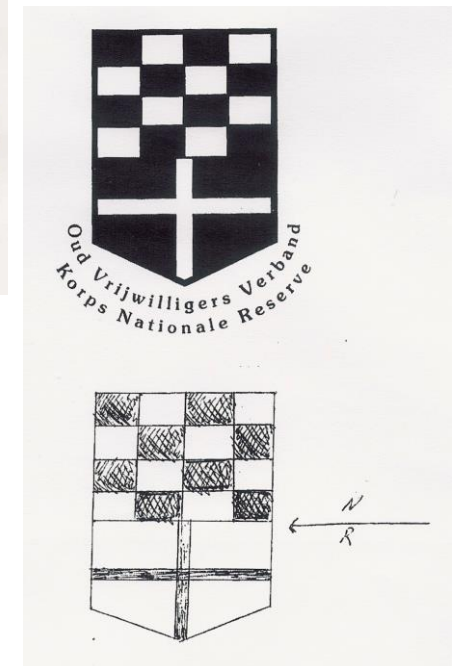
1939 29 augustus. 42338 man Vrijwillige Landstorm worden gemobiliseerd. Van 10 tot 15 mei sneuvelen er duizenden.

- 1940 In juni werd het O.D. Orde Dienst opgericht. Het was een illegale organisatie van oude kaderleden van de Koninklijke Landmacht, leden Vrijwillige Landstorm, Oranjeclubs en Burgerwachten.
- 1940 1 september. De Vrijwillige Landstorm wordt opgeheven door de bezetters.
- 1945 Maart. Opheffing van de Orde Dienst. Dit werd opgevolgd door het Militair Gezag.
- 1946 Mei. Bij de eerste verkiezingen behaalden de communisten meer dan 10% van de stemmen. In Amsterdam zelfs 31% en in Rotterdam ruim 19%.
- 1947 Intussen ontstond de Koude Oorlog en zat ons leger in het toenmalige Nederlands Indië. Door de regering werd 'n commissie ingesteld om het vraagstuk van de vrijwillige hulporganisaties op te lossen. Men had te maken met o.a. de Rijkspolitie, Koninklijke Marechaussee, Centrale Veiligheidsdienst, de Ordedienst, Nationale Verbond, Nationale Wacht, Voormalig Verzet, Vrijwillige Hulppolitie Amsterdam enz... enz... Het eindrapport verscheen op 10 maart 1948
- 1948 Februari. Communistische machtsovername in Tsjecho-Slowakije. Toen ging ineens alles veel sneller. Het oprichten van de Reserve Gemeentepolitie en de Reserve Rijkspolitie werd meteen goedgekeurd. Met de Nationale Reserve had men meer moeite. Men was bang voor een soort Vrijwillige Landstorm en die was niet erg geliefd vanwege het optreden in 1918 in Amsterdam.
- 1948 15 April. Oprichting Nationale Reserve
- 1948 29 April. Oprichting van het Nationaal Instituut S.W.G. Steun Wettig Gezag. Aanvankelijk ging het niet goed. Er was geen leiderschap, geen voorwaarden voor de vrijwilligheid, geen

instructeurs, geen wapens en ander materiaal, geen toelatingseisen, geen taakomschrijving, veel besluiteloosheid, eindeloze discussies en geen geld. Ons leger in Indië en ook nog NAVO-verplichtingen. Toch begon zachtjesaan alles beter te gaan. Het leger uit de tropen begon terug te komen in 1951. Er waren toen 7384 vrijwilligers bij de Natres. In 1952 meer dan 10.000 en in 1953 ruim 11.000. Er was betere propaganda. Hoorspelen, films, annonces, folders, advertenties en demonstraties door de reeds bestaande pelotons Nationale Reserve. Er was veel concurrentie. Met het Korps Luchtmachtdienst en van de B.B. Bescherming Bevolking.

- 1956 December. Opstand in Hongarije, meer aanmeldingen.
- 1957 Dreiging tot opheffing van de Nationale Reserve. Vrijwilligers brengen altijd problemen mee, vooral in vreedestijd. Op 10 mei werd op het ministerie van Oorlog een koffer vol adhesiebetuigingen aangeboden van eigen vrijwilligers, 23140 handtekeningen waarvan de helft uit Friesland.
- 1958 Natres nieuwe stijl. De Nationale Reserve kwam onder bevel van het leger.
- 1958 30 juni. Opheffing instituut Steun Wettig Gezag. Hiermede verdween het laatste bolwerk van de volksweerbaarheid.
- 1973 14 april. Natres bestaat 25 jaar. Het wordt gevierd in Amersfoort op de Juliana van Stolbergkazerne voor alle reservisten met hun gezin.
- 1982 14 oktober. Oprichting Korps Nationale Reserve ter voortzetting van de Nationale Reserve. Door de status van "korps" te verwerven werd de Natres een onderdeel van de Koninklijke Landmacht.
- 1983 26 augustus. Toekenning van het Vaandel aan het Korps Nationale Reserve.

- 1984 3 november. Uitreiking van het Vaandel door Koningin Beatrix op de Bernhardkazerne in Amersfoort aan de eerste korpscommandant kolonel N.H. van Batenburg.
- 1986 19 april. Oprichting Museum Natres sinds 31 oktober 1999 onderdeel van het museum Harskamp.
- 1988 20 juni. Oprichting van het Oud Vrijwilligers Verband van het Korps Nationale Reserve, waar ik nog steeds lid van ben.
- 1989 Val van de Berlijnse muur.

Het logo van de Nationale Reserve bestaat uit twee lettervlaggen zoals die bij de marine gebruikt werden. Het deel met de blauw-wit vlakjes staat voor de letter N. Het rode deel met het gele kruis staat voor de letter R dus N.R.

Oud Vrijwilligers Verband Korps Nationale Reserve.

Dit O.V.V.K.Natres werd opgericht op 20 juni 1988, het heeft ongeveer 500 leden.

De contributie bedraagt +/- €20 per jaar. Het uniform is alleen verplicht bij sommige evenementen. Een donkerblauw colbert, grijze broek en sokken, zwarte schoenen, lichtblauw overhemd, stropdas met N.R.embleem en caki baret met koper insigne.

Elk jaar is er een regionale jaarvergadering in Oosterhout en een landelijke jaarvergadering in Soesterberg. Altijd met een lekkere hap en heel gezellig. Dat geldt ook voor de nieuwjaarsreceptie en een barbecue avond. Verder is er een delegatie aanwezig bij beëdigingen en dodenherdenkingen op tal van plaatsen. Ook op prinsjesdag zijn we present. Het hoogtepunt is wel het defilé op 5 mei in Wageningen. Daar wordt door ruim 80 onderdelen aan meegedaan. Er zijn groepjes van vier personen. Maar ook pelotons van 40 man, alles in uniform. Er zijn 'n tiental muziekkorpsen. Een groot deel wordt gevormd door ouderen en die moet je maar eens zien marcheren. De Natres is een van de grootste pelotons, met ook het eigen muziekkorps en een exercitiepeloton. Om nog enkele te noemen: Bond van Wapenbroeders, Stoottroepen, Engelandvaarders, Koopvaardij, K.N.I.L., Verzetsgroepen, Koreastrijders, Luchtmacht, Marechausee, enz...

Loop rond op 5 mei in Wageningen, dus in uniform. Iedereen is vriendelijk voor je, raar maar waar.

Heb je een stem of niet, zing een vrolijk lied.

Onderstaand het derde lied uit de bundel van de N.C.B.

61. 'NEN BOER UIT ZWITSERLAND.

Pittig

1. Daar kwam 'nen boer uit Zwitser-land, Ka - de, ka - dol - le - ke, ké -
 da. Hij had 'nen e - zel aan zijn hand, la - ber - dé, la - ber - da, la - ber -
 da - ni - a. Hij had 'nen e - zel aan zijn hand, Ce - ci - li - a!

2. Waarop op dat lei 'n en linen doek
 Kade, enz.
 Hij sprak: „wat zal ik daarmee doen?“,
 Laberdé, enz.

3. Snijerke, sprak ie, snijerke fijn,
 Kade, enz.
 Wil mij r' is maken eenen kedelijn.
 Laberdé, enz.

4. En als die Kedelijn was gemaakt,
 Kade, enz.
 Ging hij er mee voor z'n vrouwke staan.
 Laberdé, enz.

5. Vrouwke sprak ie, vrouwke fijn
 Kade, enz.
 Hoe staat mij dezen kedelijn.
 Laberdé, enz.

6. Die kedelijn die staat jou niks goed,
 Kade, enz.
 Ge hebt een lijf gelijk 'n en koe.
 Laberdé, enz.

7. Heb ik een lijf gelijk een koe,
Kade, enz.
Dan ga 'k weer naar den snijer toe.
Laberdé, enz.
8. Snijerke, sprak ie, snijerke fijn,
Kade, enz.
Ge hebt er bedorven mijn kedelijjn!
Laberdé, enz.
9. Heb ik bedorven jouwe kedelijjn?
Kade, enz.
Ik heb hem gesneeën in den maneschijn!
Laberdé, enz.
10. Hebt ge hem gesneeën in den maneschijn,
Kade, enz.
Dan zal ik jou betalen in den zonneshijn!
Laberdé, enz.
11. Die boer die pakte zijnen stok al gauw,
Kade, enz.
En waar hij sloeg dat kwam niet zoo nauw.
Laberdé, enz.
12. Maar toch die snijer hield zich kloek:
Kade, enz.
En hij stak den boer met een naald in z'n broek.
Laberdé, enz.
13. Ze zetten den snijer op een witte geit,
Kade, enz.
En reden er meer naar de Eeuwigheid.
Laberdé, enz.

Wie is wie en wat is wat?

In de komende kronieken komen 'onbekende' foto's te staan. Onbekend zullen ze voor een aantal mensen niet zijn. Maar voor de mensen waar we het aan gevraagd hebben zijn ze wel onbekend. Mede door deze oproep willen we informatie proberen te verkrijgen over deze foto's.

Weet u iets van deze foto wilt u dan zo vriendelijk zijn dit door te geven aan Saskia Lunenburg.

tel: 0413-367145 of mail: saskia_lunenburg@hotmail.com

Bij voorbaat dank voor uw reactie.

